

HEIDEGGER'İN DÜŞÜNCESİNDE “ÖLÜM”

Nurhayat ÇALIŞKAN AKÇETİN*

Özet

İnsanlar kendini yaratmak bakımından özgürdürler. Bu özgürlüklerini benimsedikleri takdirde onlar için otantik varoluş imkânı vardır. Aksi halde düşmüşlüğü yaşarlar. Düşmüşlük gündelik olanda kendini yitirmez. Dasein'in dünya ile olan ilişkisi kaygıdır. Kaygı ile korku birbirinden farklıdır. Korkunun belli bir objesi olmasına rağmen kaygının kaynağı belirsizdir. Bu kaynak hiçliktir. Hiçlik hiçbir zaman objektif hale getirilemez ve kavramlaştırılmaz. Kaygı insanın gerçek yüzünü örten dış olayların güven vericiliğini kırarak ona dünyayı korkunç gösterir. Ölüme doğru varlık da temelde kaygıdır. Ölüm Dasein'in var olur olmaz kendi başına katlandığı bir olma yoludur. Ölüm, bütün hayatı kucaklayan ve ona sorumluluk getirerek değer katan bir fenomendir. Hiç kimse başkasından onun ölümünü uzaklaştırılmaz. Ölüm varoldukça esasen her durumda benim ölümümdür.

Anahtar kelimeler: Dasein, ölüm, kaygı, korku, hiçlik.

“DEATH” IN HEIDEGGER’S THOUGHT

Abstract

People are free to create themselves. As long as they adopt this freedom of theirs, there is a chance of authentic existence for them. Otherwise, they will experience falling. Falling is to lose oneself in what is daily/casual. Dasein's relation with the world is anxiety. Anxiety shouldn't be confused with fear. Although fear has a certain object, the cause of anxiety is indefinite/uncertain. This source is nihil. Nihil can never be turned into an objective situation nor conceptualized. Anxiety, by destroying the comforting side of outside events covering the real face of a person, demonstrates the world as a horrible place. Being-toward-death is essentially anxiety. Death is a way of being which Dasein endures on his own as soon as he exists. Death is a phenomenon which embraces the whole life and enriches it by adding responsibility. No one can chase off one's death. As death exists, it is essentially mine under any consequence.

Keywords: Dasein, death, anxiety, fear, nihil.

* Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fak., Felsefe Bölümü, ntcaliskan@hotmail.com

Heidegger, varoluşçu felsefenin önde gelen isimlerinden biri olan, Alman filozoftur. Onun varoluşçu düşüncesine göre içinde yaşadığımız günlük deneyim dünyasında hiçbirimiz bir harici nesnelere dünyasına karşı duran özel bir benlik değilizdir. Hatta hiçbirimiz henüz bir benlik bile değilizdir. Her birimiz sadece birçoğları arasında, toplumda, arkadaşlarımız arasında birisiyizdir. Varoluşumuzun bu günlük kamusal niteliğine Heidegger "birisi" der. "birisi" kimliksiz, kişiliksizdir, her birimizin bir ben, gerçek bir ben olmazdan önce olduğu kamusal bir varlıktır. Böyle birisi, hayatta filan konuma sahiptir, filanca şekilde davranacağı umulur, şunu yapar, bunu yapmaz vs. Heidegger'e göre böylelikle bir "düşmüşlük" durumunda var oluruz ki, bu şu anlama gelir: Biz henüz üzerine yükselmenin bizim için bir imkân olarak var olduğu varoluş düzeyinin altındayızdır (Barret, 2008: 55). Varoluşa, bu dünyaya öylece bırakılmışızdır. Dolayısıyla kendi varlığımızı oluşturma özgürlüğüne de zorunlu olarak bırakılmışızdır. Yani düşmüşlüğümüz bir seçim sonucu değildir. Dolayısıyla biz bu düşmüşlük içinde seçimlerimizle kendi yaşamımızı geleceğe doğru kurarız. Bu aynı zamanda kendi varlığımızı ölüme kadar kurmamız anlamına gelir. Çünkü insan bu düşmüşlükte aynı zamanda ölüme yazgılıdır ve varoluşunu buna göre gerçekleştirmek zorundadır. Dolayısıyla ölüm bu düşmüşlük durumunu ansızın sekteye uğratar. Gündelik olanda kendimizi yitirmeden toplum içinde "biri" olmaktan çıkar bir "benlik" olmaya doğru yöneliriz. Bu varoluşumuzu açığa çıkarır. Dolayısıyla "benlik" olmak "birisi" olmaktan daha zordur.

Heidegger'i asıl ilgilendiren soru varlık sorunudur ve var olanlardan (taş, toprak vs.) varlığa geçmenin tek yolu da insandır. Çünkü düşünebildiği için varlığı ancak insan anlar. İnsan ise gündelik yaşamda henüz kendi kedisini değildir. Bu gündeliklikten kurtulduğu zaman dünyada tek başına olduğunu anlar. Bu dünyaya düşmüştür ve onun ne olduğu bilmez, karanlıkla çevrilidir. İşte bu durum insanda bir kaygı doğurur ve bu kaygı varlığa erişmek için bir ipucudur. Gündelik meşguliyetlerimiz herhangi bir varlığa bağlanıyormuşuz hissi verse de mesela, 'şu şey içimi sıkıyor' dediğimizde varlık bütünüyle uzaktadır. Ancak 'sıkılıyorum' dediğimizde birden ortaya çıkar ve bütün şeyleri genel bir farksızlık içinde eritir. Ve bu iç sıkıntısı var olanı bütünlüğü içinde bize gösterir. Var olan ise kendisini ancak bir varlık içinde gösterebilir.

Kendi kendisiyle ve şeylerle ilişkide olan tek var olan insandır ve bu ilişkide-olma bilinci onu diğer var olanlar arasında Dasein (Oradaki-Varlık) kılar (Pöggeler ve Allemann, 1994: 50). Var olanın kendisini varlık içinde göstermesi çeşitli şekillerde olur ve Dasein bu çeşitlilik içinde bir çeşit olduğunun farkına varır. Diğer varlıkların tersine Dasein'in belirlenmiş bir özü yoktur. Dasein kendini yaratma özgürlüğüyle farklılaşır ve kendisini her zaman varoluşu aracılığıyla, kendisine ilişkin bir imkân, kendisi olma ya da kendisi olmama imkânı yoluyla anlar. İnsan varlıkları kendilerini yaratmak veya yeniden yaratmak bakımından özgürdürler. Özgürlüklerini kabul edip benimsedikleri takdirde, onlar için otantik (sahici) var olma (authentic being) imkânı vardır. Özgürlüklerini benimsemedikleri takdirde ise, onlar otantik olmamaklığa düşerler ve Heidegger'in terimleriyle yukarıda bahsettiğimiz "düşmüşlüğü" yaşarlar (West, 1998: 144-145). Dasein var olur olmaz daha şimdiden bu olanağa fırlatılmıştır Dasein'in kendi ölümüne teslim edildiği ve ölümün böylelikle dünyadaki varlığa ait olduğu konusunda yakından ve çoğunlukla hiçbir belirtik ya da giderek kuramsal bir bilgisi bile yoktur. Ölüm

fırlatılmışlık kendini Dasein için daha kökensel ve daha vurucu bir yolda kaygı ruhsal-durumunda ortaya serer. Bu kaygının duyulduğu şey dünyadaki varlığın kendisidir (Heidegger, 2004: 360).

Kaygı, Dasein'in dünya ile olan ilişkisidir. Çünkü Dasein 'ötekilerle birlikte' varlıktır. Dünya benim ötekilerle paylaştığım dünyadır. Dolayısıyla Dasein'in başkalarıyla olan ilişkisi kaygı ilişkisidir. Ancak kaygı ile korku birbirine karıştırılmamalıdır. Kaygı, Dasein'in temel ruhsal durumudur. Korkuda ise bizi bu veya şu bakımdan tehdit eden belirli bir şeyden korkarız. Korku daima bir şeyden korkudur. Kaygı ise bundan veya şundan duyulan kaygı değildir. Kaygı anında insana bütünlüğü ile bir şey olur. Bütün şeyler ve bizzat biz bir kayıtsızlık içine batırız. Fakat bu batma bir kaybolma değildir. Kaygı "...esnasında bütünlüğü ile batan varlık kaybolmaz, üstümüze abanır, bizi sıkıya başlar. Tutunacak bir şey kalmaz. Varlığın erimesi içinde sadece üstümüze abanan bir hiçlik kalır" (Heidegger, 2003: 26-27). Bu anlamda kaygı hiçliği açığa çıkarır. Kaygının korku gibi bir kaynağı yoktur, onun kaynağı hiçliktir. Kaygı, hiçliği bize tanıtan bir ruh halidir.

Makul bir tarzda duyulan kaygı, niyetli bir ifşadır. Hiçlik hiçbir zaman objektif hale getirilemez ve kavramlaştırılmaz. O, ancak objektif ve teorik öncesi bir seviyede denenebilir. Kaygının hiçlikle birlikte sınırlılığı ifşa etmesi, insan varlığının imkânla seçilmesini ifade eder. Kaygı insanın gerçek yüzünü örten dış olayların güven vericiliğini kırarak ona dünyayı acayip ve korkunç bir halde gösterir. Her günkü hayatın güvenilen dünyası birdenbire gözden düşer. Önceleri hoşnutluk veren, şimdi yabancı ve üzücü olur. Dünyanın daha fazla verecek bir şeyi kalmaz. Onun önceden manalı oluşu şimdi manasızlığa döner (Magill, 1971: 58). Bu manasızlıktan kurtulmak insanın kendi varlığının gerçek özünü keşfetmesiyle mümkündür.

Heidegger'e göre insanın varlığının gerçek özünü keşfetmek için büyük öneme sahip olan şey onun ölümlü olan ilişkisidir. Dahası, varlığı kavrayış ölümlü ilişkide ortaya çıkar. Kaygı ölüme doğru varlığın sahip olduğu ruh halidir. Heidegger ölüme doğru varlığın temelde kaygı olduğunu iddia eder (Cohen, 2006: 23). Yani Dasein tasadır, kaygıdır. O, ...-den kaygılanmaktadır. Daima öleceğini bilen biri olarak yaşamak yolu dışında, sahte, bezgin ve tükenmiş bir varoluştan kaçamaz (MacIntyre, 2001: 34-35). İnsan sadece ölüme yönelmesi ile kendi asıl var olabilirliğine ulaşabilir ve onun varlığı, ölüm için belirlenmiş bir varlık, gelecek için verilmiş bir karar (ölüm) varlığıdır. Korkunun temel ruh hali içinde insan hiçliğin önüne getirilir (Hübscher, 1980: 89).

Dasein bir anlamda kendini hiçliğin içine bırakmış olmaktır. Yaşama aniden geri döndüğü zaman suyu içen ve kendisi için onun sıcak mı soğuk mu olduğunu bilen kişinin sevinci aslında onun kendi doğasını anlamasıdır. İşte bunu anlayan kişi Heidegger'e göre kendini hiçliğin içine bırakmıştır. Bağlı olduğumuz dünyada erimişliğimiz ve kendimizi harcamışlığımızdan bizi geri getiren şey ölümümüzün hiçliği karşısında duyduğumuz korkudur (Malpas ve Solomon, 2006: 184-186). Ancak "...ölümü ya korkuya ya da asaletli aldırmaza döndürerek bu kaygıdan bizi soyunlar -ister papazlar, tabipler, mistikler ister rasyonalist şarlatanlar olsun- bizi hayatın kendisine yabancılaştırırlar. Veya daha tam olarak bizi fundamental bir özgürlük kaynağından yalıtırlar... (Steiner, 1996: 115)"

Dasein her zaman bir henüz-değil, bir olmamışlıktır. Olmak, tamamlanmamış, yerine getirilmemiş olmaktır. Fakat aynı zamanda da her sahici varlık bir kendi sonuna -yönelik- varlıktır. “Ölüm Dasein’in var olur olmaz kendi başına katlandığı bir olma yoludur.” Ve Heidegger, “insanın hayata adım atar atmaz, bir anda, ölecek kadar yaşlandığını” bize öğütleyen bir ortaçağ vaazını alıntılar (Steiner, 1996: 114). Dasein’i bir “bütün” olarak ontolojik, yani varoluşsal bir biçimde tasarlamaya, kavramaya ve tanımlamaya dönük olarak atılan ilk adım, “ölüm”ün değil, fakat “kendi-ölümüne -doğru- varlık”ın çözümlemesidir. Ölüm Dasein’in “varlık”ına aittir; ve bu onun varlığının bir hali-kipidir ki Dasein var olur olmaz buna açıktır ve onu üstlenmesi gerekir (Brock, 2008: 109-110).

Ölümün nasıl ve ne zaman dünyaya geldiği var olan şeyler evreninde kötülük ve acı çekme olarak hangi anlamı taşıyabileceği ve taşıması gerektiği gibi sorular zorunlu olarak yalnızca ölümün varlık-karakterinin değil, ama bir bütün olarak var olan-şeyler evreninin varlıkbiliminin ve özel olarak genelde kötülük ve olumsuzluk üzerine varlıkbilimsel durulaştırmanın bir anlayışını varsayarlar (Heidegger, 2004: 356). Ölme bir olay değil ama varoluşsal olarak anlaşılacak bir fenomendir ve daha da yakından sınırlanması gereken ayırt edici bir anlamda alınmalıdır (Heidegger, 2004: 345). Varoluş felsefesinin kast ettiği ölüm insanın kendi hayatının ölüm tarafından nasıl tehdit edildiğidir. Ölüm bu manası içinde insanın kendi varlığının yaşayacağı bir imkândır ve her insan için varlığın bir imkânı olan akıbetidir. O daima benim olandır ve her varlığın kendisinin üstlenmek zorunda olduğu şeydir. Varoluş felsefesinde bahsedilen ölüm insanın her hangi bir zaman diliminde başına ölümün gelecek olması ve o an artık hayatta olmaması değildir. Ölüm, belli bir zaman dilimine yayılan can çekişme hadisesi de değildir. Mesele, bu hadisenin bugün ve şu anda yaşamakta olduğum hayat için ne mana ifade ettiğidir ve ölümü bilmenin insan hayatı üzerinde nasıl bir dönüştürücü kuvvet uyguladığıdır (Bollnow, 2004: 78-79) .

Ölüm en geniş anlamda bir yaşam fenomenidir. Yaşam ona dünyadaki-Varlığın ait olduğu bir varlık türü olarak anlaşılmalıdır. Yaşam süresi, üreme ve büyüme arasındaki bağlantılar bilinebilir. Ölümün türleri, ortaya çıkışının nedenleri, düzenlemeleri ve yolları araştırılabilir. Ölümün bu yaşambilimsel-varlıksal araştırmasının temelinde varlıkbilimsel bir sorunsal yatar. Henüz sorulması gereken şey ölümün yaşamın varlıkbilimsel özünden nasıl belirlendiğidir. Dasein varlıkbilimi yaşamın bir varlıkbilimine ön güdümlüdür; ve birincinin içerisinde yine ölümün varoluşsal çözümlemesi kendi açısından Dasein’in temel-durumunun bir betimlemesine arka güdümlüdür. Dirimli olanın sonlanmasına telef olma denir. Dasein da dirimli olana uygun fizyolojik bir ölüm “taşır” ve bunu varlıksal bir yalıtılmışlık içinde değil, ama kendi kökensel varlık-türü yoluyla eş belirlenmişlik içinde taşır; ama bu düzeye dek, Dasein da aslında ölmeksizin sonlanabilir. Ama Dasein ancak öldüğü süreçte vefat edebilir (Heidegger, 2004: 354-355).

Kaygı insanın sınırlılığı gibi, onun geçiciliğini yani onun ölüm yönünde varlığını da açığa çıkarır. Heidegger’in fenomenolojik analizinde incelenen ölüm, biyolojik hayatın sonu değildir. Heidegger’in bahsettiği ‘ölüm yönünde varlık’ bir şahsın subjektifliği ile iç içe bulunan ölüm denemesini ifade eder. Böyle bir ölüm ise ancak egzistansiyel (varoluşsal) ilgilerle anlaşılır. Ölüm, Dasein’in bulunduğu durumla ilgili imkânların sınırında, teslim olacağı bir varoluş yönüdür. Ölüm, bütün hayatı kucaklayan ve ona sorumluluk getirerek değer katan bir

fenomendir (Magill, 1971: 58-59). Bir gün gerçekleşecek bir olanak olarak ölümlle meşgul olma, kişiyi yaşama ilişkin yüzeysel ve kendini aldatıcı anlayışlardan kurtarır. Kişi varoluşunda ölümün güç sahibi olmasına izin verdiği zaman ölüm için özgür olduğunu anlayabilir.

Öleceğim, dünya içinde bildik bir olay değil, benim kendi varlığımın bir imkânıdır. Onu bir yolun ucundaki zamanla erişeceğim bir nokta olarak da görmemeliyim. Böyle düşünürsem ölümü hala kendi dışımda belli bir uzaklıkta tutuyorum demektir. Benim her an ölebileceğim nokta aynı zamanda benim şimdiki imkânımdır. Hem de imkânların en kişisel en mahrem olanıdır. Çünkü ölüm benim şahsen katlanmam ve tecrübe etmem gerekendir. Kimse benim yerime ölemez. İnsan bütün kederleri, hatta sevdiklerinin ölümünü bile aşabilir ancak kendi ölümünü aşamaz.

Ölüm” Dasein’in “son”udur, o bununla bir “bütün” haline gelir. Fakat Dasein’in bu sınırına ulaşmak aynı zamanda Dasein’in kaybı demektir. Artık-olmayan-Dasein’a geçiş Dasein’in bu geçişi tecrübe etmesini ve tecrübe ettikten sonra onu “anlamasını” imkânsız hale getirir. Başkalarının ölümünün tecrübesi vardır ve önce bu fenomen tarif edilir. Fakat değerlendirme konusu yapılan sorun, yani her zaman benim kendi ölümüm anlamına gelen Dasein’in “son”u olarak ölüm için başkalarının ölümü fenomeni anlamsızdır. Her ne kadar birçok Dasein toplumun etkinlikleri içinde başka birisinin yerini alabilirse de daha önce de bahsettiğimiz gibi hiç kimse bir başkasını kendi ölümünden kurtaramaz. Ölüm yeri doldurulamayandır. Dasein var olduğu sürece her zaman ve özsel olarak, olacağı şeyin bir “henüz değil”idir; ve ölmüş olan başkaları “bundan böyle” “orada” değıllerdir, ki bu da “son”una erişildiğinde Dasein’in asli bir özelliğidir (Brock, 2008: 109-110). Hiç kimse bir başkasından onun ölümünü uzaklaştıramaz. Biri bir başkası için ölüme gidebilirse de bu her zaman kendini başkası için kurban etmek demektir. Ama yine o ölen kişi herkes gibi kendi ölümünü yaşar. Ölüm, özü gereği her durumda benim ölümümdür. Ölümün bana aitliğini hiç kimse değıştiremez. Ölüm Dasein’in yazgısıdır.

Dasein’in sonlanması fenomenine bizim ilk nesnel yaklaşımımız başkalarının ölümü yoluyla olur. Çünkü varlık her zaman, ötekilerle birlikte varlık olduğu için biz varoluşumuz boyunca sayısız anlarda, tam deyişle bir ölüm tecrübesi ediniriz. Ölmüş olan bizim dünyamızı terk etmiş ve geride bırakmıştır. Ölüm hiç kuşkusuz bir yitıştır, ama daha çok geride kalanların deneyimledikleri gibi bir yitıştır. Ölüm, ölen için bir deneyim olduğu gibi, ‘ölen başkası, ben değilim’ gibi bir deneyim de geride kalanların yaşadığı bir deneyimdir. Şu ya da bu, yakın ya da uzaktan biri ölür. Tanıdık olmayanlar her gün ve her saat ölmektedirler. Ölüm ile dünya-içinde yer alan tanıdık bir olay olarak karşılaşılır. Böyle olarak ölüm her gün karşılaşılacak olağan bir durumu ifade eder. İnsan bu olay için daha şimdiden bir yorumlama yolunu bulmuştur: kişi sonunda günü gelince ölür, ama şimdilik bunun kendisiyle bir ilgisi yoktur. ‘Kişi ölür’ demek bir bakıma ölümün ulaştığı şeyin “insan” olduğu sanısını yayar. Bu insan hiç kimsedir. Ölüm hiç kuşkusuz Dasein’a ulaşan, ama özellikle hiç kimseye ait olmayan bir olanak olarak görülür. Gün gelir kişinin kendisi de ölür, ama şimdilik değil. Hiç kimse insanın öleceğinden kuşku duymaz. Ama hiç kimse de ölümü şu an için kendine yakıştırmaz. Hep bir kaçış halindedir.

Ölümün önünden gizleyici kaçınma gündelikliğe öylesine dik başlı bir yolda egemen olur ki, birbiri-ile- birlikte-varlıkta “yakınlar” sık sık “ölmekte olanı” ölümden kaçacağına ve çok geçmeden yine tasalı

dünyasının dinginleştirilmiş gündelikliğine geri döneceğine inandırırılar. Böyle “esirgeme” “ölmekte olanı” bu yolla “avutmayı” amaçlar. Ona kendi en öz, ilişkisiz varlık-olanağını bütünüyle örtülü tutmada yardım etmekle, onu oradaki varlığa geri getirecektir. Bu yolda İnsan ölüm üzerine sürekli bir *dinginleşme* sağlar. Oysa *dinginleşme* temelde yalnızca “ölmekte olan” için değil, ama eşit ölçüde onu “avutanlar” için de geçerlidir (Heidegger, 2004: 364).

Heidegger’e göre, ancak ölümümü üzerime alarak sahil bir varoluş mümkün olur benim için. Ölüm meleğinin kanatları dokunduğunda, kalabalık arasında kimliksiz, kişiliksiz, toplumsal biri olmaktan kurtulur, kendim olmak için özgür olurum. Korkutucu, dehşete düşürücü de olsa, bu ölümü kendi üzerimize almamız aynı zamanda özgürleştiricidir de. Bu daha önce bahsettiğimiz gibi bizi günlük hayatımızı yutmakla tehdit eden bir sürü lüzumsuz, önemsiz kaygının köleliğinden kurtarır ve böylelikle bizi, sayesinde hayatımızı kişisel ve anlamlı biçimde bize ait hale getirebileceğimiz asli tasarımlara açık kılar (Barret, 2008: 62). Ölümden korkmak yerine ölüm gerçeğiyle yüzleşmek bize benlik yolunu açar ve bizi ölüme doğru özgürleştirir. Ölüm, bizi en önemli sorulardan kaçışımızla, gündelik yaşamın değersiz şeyleri içinde kaybolup gidişimizle yüz yüze gelmeye zorlar.

Ölüm hakkında düşünme kamunun gözünde daha şimdiden Dasein’in korkakça bir korkusu ve güvensizliği ve dünyadan kaçışın karanlık bir yolu sayılır. İnsan ölüm önünde kaygı için yürekliliğe izin vermez. İnsanın kamusal yorumlanmışlığının egemenliği ölüme doğru tutumu belirleyecek ruhsal durumun hangisi olacağına daha şimdiden karar vermiştir. İnsan bu kaygıyı yaklaşmak üzere olan bir olay önündeki bir korkuya çevirmekle tasalanır. Bunun dışında korku olarak ikircimli kılınan kaygı bir zayıflık olarak sergilenir ki, özgüvenli bir Dasein onu tanıyor olamaz. İnsanın sessiz buyruğuna göre uygun olan şey birinin ölmesi gibi bir görgül olguya karşı ilgisiz *dinginlik*dir. Böyle üstün bir ilgisizliğin geliştirilmesi Dasein’i kendi en öz, ilişkisiz olabilmesi’ne yabancılaştırır (Heidegger, 2004: 364-365).

Dasein’in özgürlük ya da düşmüşlük, sahici olma ya da olmama imkânları, insan varoluşunun zamansallığını da yansıtır (West, 1998: 144-145). İnsanın sınırlı bir varlık oluşu kendisini esas itibarıyla zamanda açığa vurur. Heidegger’e göre insan kendisiyle mesafesi olan bir varlıktır: O sürekli olarak kendisinin ötesinde bulunur, varoluşu her an geleceğe doğru açıdır. İnsan olmuş bitmiş bir varlık değil, zaman içinde açılan bir olanaktır. Gelecek “henüz” değil, geçmiş “artık” değildir; ve bu iki menfiliğin onun varoluşuna nüfuz eder. Bunlar onun zamansal açılımı içinde sınırlılığdırlar (Barret, 2008: 64). Heidegger’e göre biz zamanı öleceğimizi bilmemiz sayesinde biliriz. Ölümlülüğümüze dair bu kavrayış olmasaydı, zaman sadece ilerlemesini hesapladığımız bir saat hareketinden, yani insani anlamdan yoksun bir hareketten ibaret olurdu. İnsan zamanda nehirde sürüklenen bir cisim gibi sürükleniyor değildir. Tersine zaman onun içindedir. Onun varoluşu baştan sona, içten dışa zamanla sınırlıdır.

Her zaman ‘doğum ile ölüm arasında’ var olduğumuz ölçüde, varlığımız zaman içerisine bir ‘yayılmadır’. ‘Doğumdan itibaren’ var olmaktayız ve her zaman “ölüme-doğru-varlık” anlamında zaten doğumdan itibaren ölmekteyizdir. Böylece zamansal geçmiş ve gelecek ufuklarına şimdi de her zaman açığız. Ölüm beklemek zorunda olduğumuz bir şey değildir: O zaten şimdiki varoluşumuzun ‘içinde durur’, ve burada ve şimdi

varlığımızda zaten her zaman içerilir (Malpas ve Solomon, 2006: 180-181). Ölüm ile Dasein tamamlanmıştır diyemeyiz. Tersine, nasıl ki Dasein var olduğu sürece sürekli olarak daha kendi henüz olmamışlığı ise, bir o kadar da her zaman daha şimdiden kendi sonudur. Ölüm Dasein'in var olur olmaz üstlendiği bir olma yoludur. Yani yaşama gelir gelmez ölecek kadar yaşlıyızdır aslında.

KAYNAKÇA

- BARRET, William, (2008). Heidegger, Heidegger:Toplu Bakış, Çev: Ahmet AYDOĞAN, İstanbul: Say Yay.
- BOLLNOW, Otto Friedrich, (2004). Varoluş Felsefesi, Çev: Medeni BEYAZTAŞ, İstanbul: Efkâr Yay.
- BROCK, Werner, (2008). Heidegger, Bir Yaklaşım Denemesi, Çev: Ahmet AYDOĞAN, İstanbul: Say Yay.
- COHEN, Richard A., (2006). "Levinas: thinking least about death-contra Heidegger", International Journal for Philosophy of Religion, 2006, 60:21–39.
- HEIDEGGER, Martin, (2003). Metafizik Nedir, Çev: Mazhar Şevket İpşiroğlu-Suut Kemal Yetkin, İstanbul: Kaknüs Yay.
- HEIDEGGER, Martin, (2004). Varlık ve Zaman, Çev: Aziz YARDIMLI, İstanbul: İdea Yay.
- HÜBSCHER, Arthur, (1980). Çağdaş Filozoflar, Çev: İsmail TUNALI, İstanbul: Tur Yay.
- MACLNTYRE, Alasdair, (2001). Varoluşçuluk, Çev: Hakkı HÜNLER, İstanbul: Paradigma Yay.
- MAGILL, Frank, (1971). Egzistansiyalist Felsefenin Beş Klasiği, Çev: Vahap MUTAL, İstanbul: Hareket Yay.
- Malpas-Solomon, (2006). Ölüm ve Felsefe, Çev: Nur KÜÇÜK, İstanbul: İthaki Yay.
- Pöggeler/Alleman, (1994). Heidegger Üzerine İki Yazı, Çev: Doğan ÖZLEM, Ankara: Gündoğan Yay.
- STEINER, George, (1996). Heidegger, Çev: Süleyman KALKAN, Konya: Vadi Yay.
- WEST, David, (1998). Kıta Avrupası Felsefesine Giriş, Çev: Ahmet CEVİZCİ, İstanbul: Paradigma Yay.